

♦ POVÍDKY ♦ JANBALABÁN

HOST

DÍLO I

POVÍDKY

POVÍDKY

2011

BRNO

JANBALABÁN

HOST

© **Jan Balabán** a dědicové, **2010**

© **Host** — vydavatelství, s. r. o., **2010, 2011**

(elektronické vydání)

Illustrations © **Martin Pecina**, **2010**

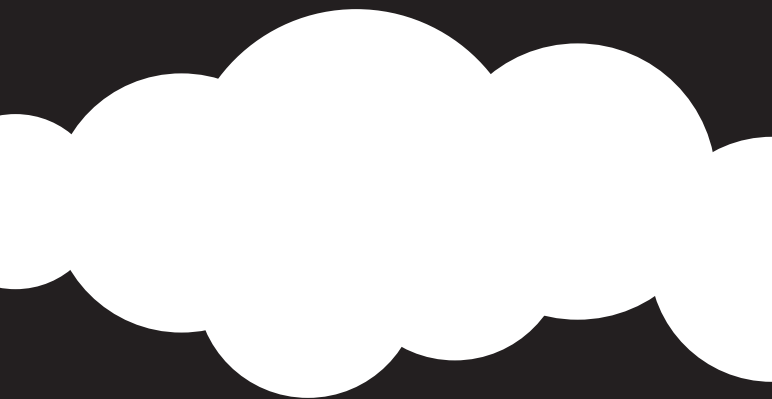
isbn 978-80-7294-537-5 (Formát PDF)

isbn 978-80-7294-538-2 (Formát ePub)

isbn 978-80-7294-539-9 (Formát PDF pro čtečky)

isbn 978-80-7294-540-5 (Formát MobiPocket)

STŘEDOVĚK

„Povídej mi o světle,“ řekla Ena a marně se snažila natáhnout jeho ruku nebo nohu, nebo alespoň okraj jeho šatů. Prostor kolem ní byl prázdný, a přesto věděla, že tu někde je. Kamenné stěny jeskyně odrážely šelest dechu a šramot jeho kroků. Nebo jsou to křídla? Letky ostré jako nůž se otírají o kamennou klenbu tam vysoko nahore, kam nikdo nedosáhne, kde nikdy nespočinula ničí dlaň. Vykročila za ním. Její bosá chodidla bezpečně četla důvěrně známé stopy v naplaveném písku. Mohla by tu i běžet, a taky běžela, za tím podivným šelestem, za tím podivným dechem, který ji předcházel stále dál v zákrutech tunelů a slojí.

„Když mi nepodaš ruku ani tvář, alespoň promluv, řekni mi, co je světlo?“

Světlo, byla náhle očarována tím slovem, tím seskupením zvuků, které nedává žádný smysl, a přesto, když je poprvé vyslovil, přeběhlo jí po kůži jako pohlazení. Spala tehdy ve svém výklenku na jemném písku nad řekou a najednou, jakoby ve snu, uslyšela ten zvláštní šelest. Někdo k ní přicházel. Někdo k ní sestupoval z výšky. Napřáhla před sebe ruku, zakroužila nad sebou roztaženými prsty, ale on se jí nedotkl. Byl tam někde, cítila jeho přítomnost.

„Kdo jsi?“ zeptala se. „Jsi tu, anebo jsi jen sen, sen někoho jiného?“

„Jsem tu.“ Jeho hlas na ni dopadal jako větrný písek. Dostala strach. Byl tak blízko, a přece nepoznán. Cítila jeho dech, ale nemohla najít jeho tělo. Mohla s ním mluvit, musel mít tedy ústa. Možná má ústa hebká, jemná ústa políbení, nebo chlupatá, plná ostrých, rvavých zubů jako thornous, možná nemá vůbec ústa, ale zobák ostrý, zahnutý, který se jako rýč zasekne do boku člověka — zobák pyrana. Choulila se ve svém výklenku. Kdyby jen mohla, zahrabala by se do písku. Věděla, že existují tyhle stvůry. Vylézají prý ze vzdálených slují, pouštějí se dolů po řece a zabíjejí lidi, vstupují do lidí a přetvářejí je ve svůj vlastní tvar a pak vraždí ostatní.

Lidem, do kterých vstoupil thornous, narostou po těle chlupy, prsty se změní v drápy a ústa v zubatou tlamu, ze které vychází hluboké thornousí vrnění. Lidé, do kterých vstoupí pyran, obrostou šupinami a peřím, jejich krk je na omak podobný krku říční želvy, jejich ústa se změní v zobák a jazyk v nůž, a z toho zobáku vychází pyraní syčení, podobné větru ve skulinách. Prchejte před nimi. Zalezte do děr, do výklenků, ponořte se pod vodu, zahrabte se do písku, jinak vás čeká smrt.

Toto vše si Ena pamatovala ještě z dětství. Nikdy se však s žádným z obou vrahů nesetkala. Několikrát slyšela křik a nářek, rachot kamení, po kterém kdosi vlácel lidské tělo, ale vždycky to byl jen sen někoho jiného. Když se něco takového stalo, lidé, kteří byli spolu, si vždycky říkali prastarou větu: „Není naše, co se nás nedotýká.“

Když se k ní přiblížil poprvé, cítila, že to není cizí sen, že dotyk může kdykoli přijít. Choulila se sama k sobě. Hlavu tiskla ke kolenům, rukama objímala své kotníky. Chtěla být co nejmenší. Chtěla se celého svého těla dotýkat sama, aby se jí nedotkl někdo jiný.

„Jsem tu s tebou,“ řekl ten, kterého si zvykla nazývat Hlasem.

„Thornous?“ zeptala se ustrašeně.

„Ne,“ odpověděl.

„Pyran?“ téměř zakřičela.

„Ne,“ řekl a pokračoval hlasem větrného písku:

„Thornousi a pyrani přede mnou utíkají, kňučí a zalézají do svých doupat a chcípají, sotva se na ně podívám.“

„Podívám? Co to je?“ To nikdy neslyšela.

„Pohlédnu na ně, jako se teď dívám na tebe, a oni zemřou, jsou to přízraky tmy.“

„Co to je, podívám, pohlédnu, přízraky tmy, jakou řečí mluvíš, nedotknutelný?“

„Nerozumíš mi, protože neznáš světlo.“ To řekl a odešel. Už se neozvalo nic. Vodopád větrného písku ustal a Ena cítila, že je sama, že už není s ní.

Takto se s ním setkala několikrát. Přiblížil se vždy znenadání a znenadání odešel. Jednou se ho zeptala:

„Jsi člověk?“

„Jsem, ale ne jako ty, vidím tě a ty mě nevidíš.“

Zase tomu nerozuměla. *Vidět* — co to znamená?

Jindy se s ním setkala u řeky. Podle hlasu se jí zdálo, že je na druhé straně. Zeptala se ho:

„Jsi za řekou?“

„Jsem na dohled.“

„Co je to *na dohled*?“

Žádná odpověď.

„Jsi nedotknutelný, ty jsi ten nedotknutelný nade všemi sny?“

„Ne,“ odpověděl. „Nejsem nedotknutelný, jsem nedotýkaný, nepotřebuji se nikoho dotýkat, a přesto jsem s ním.“

„To cítím,“ odpověděla, „a proč já nemohu...“

„Neznáš světlo!“

16 Zase to světlo. Co to je? Je to kouzlo, které boří hranice mezi sny? Je to nějaký neznámý způsob, jak se dotknout člověka za řekou? Kolikrát seděla u řeky, dlaněmi hladila vlny ubíhající vody a všechny její myšlenky zoufale končily prvním zákonem: „Není naše, co se nás nedotýká.“ Nic víc není. Nemůže být. Nebylo. Když rozhazovala rukama kolem sebe, chmatala jen prázdnotu. Když vyplazovala jazyk, chutnala jen prázdňý vzduch. Když se vysvlékla donaha a celým povrchem těla poslouchala všechno to, co je kolem, co není její, cítila jen prázdnotu — nic není mého, co se mě nedotýká.

Zoufale se choulila sama k sobě, líbala svá kolena, své nohy a ruce, jako by těmi něžnými doteky mohla zaplnit prázdnotu mrtvého světa kolem. Světa, který lze naplnit jen sny, svými sny. Rostla v ní touha, aby se jí ta prázdná cizota dotkla, celé najednou, jediným dlouhotrvajícím polibkem, v němž by byla ponořena jako dítě v životě matky. Té touze začala říkat Světlo.

Běžela za ním tak rychle, že se jí stopy jeskynních cest slévaly pod nohama v jeden beztvary proud, jedině od něj může získat Světlo, to Světlo, o kterém nikdo nic neví, o kterém ostatní lidé říkají, že to je jen kus cizího snu, jen nesmyslný dotek, *uťatý prst*. Ena se náhle dohadovala, že tento uťatý prst musí mít někde svou ruku, a tou že je on, který před ní prchá v zákrutách tunelů a slojí.

Zastavila se, protože cítila, že i on stojí. Někde před ní nebo nad ní. Udělala krok a studená voda jí řekla, že stojí na samém břehu řeky.

„Jsi tu?“ zeptala se.

Je nad řekou, řekla si. Jestli umí létat jako netopýr nebo pyran, pak ho nikdy nedostihnu.

„Ty umíš chodit po vodě?“ zeptala se. „Dotkni se mě,“ zašeptala.

„To není to, co ti pomůže,“ odpověděl a pokračoval: „Dívám se na tebe, objímám tě očima, máš dlouhé tmavé vlasy a bílé čelo, stín na očích a dychtivá ústa.“

„Vůbec ti nerozumím!“ křičela do prázdna a brodila se vodou směrem k němu.

„Co mám na vlasech, že jsou tmavé, co je to tmavý? Co je to bílý? Co jsou to oči? To je žvatlání dětí, to jsou uťaté prsty!“

„Žvatlání dětí? Ano, určitě je to žvatlání dětí, máš pravdu.“

„Ale žvatlání dětí není k ničemu dobré, to se nás netýká.“

„Taky jsi byla kdysi dítětem.“

„Byla, ano, to jsem ještě neznala tvar světa kolem sebe.“

„Ani teď jej neznáš.“

„Jako dítě jsem žvatlala nesmysly — uťaté prsty.“

„Každý prst, i ten uťatý, má někde svou ruku.“

„Ale kde?“

„Ve tmě.“

„To je jen další uťatý prst. Povídej mi o Světle!“

„A světlo, to není uťatý prst?“

„Světlo, to je... já nevím...“ nedokázala pojmenovat ten úplný, nekonečný pocit políbení, který si stvořila ve svých úvahách.

„Jestliže ti mám povídat o světle, musím ti říct, že žiješ ve tmě, v temnotě slepého údolí.“

„To je mi srozumitelné asi jako vrnění thornouse nebo sykot pyrana.“

„Víš, co je tma?“

„Nevím. Já jsem tma? Ty jsi tma! Tma, tma je... Opravestimůra!“

„Co je to Opravestimůra?“ zeptal se Hlas.

„Tma!“ odpověděla Ena a rozplakala se.

„Ano. Je to tak, jak říkáš,“ odpověděl jí. „Konečně jsi to pojmenovala.“

„Nic jsem nepojmenovala,“ křičela na něj a udělala další krok, stála už po pás ve vodě.

„Nazvala jsi to. Od této chvíle je tma Opravestimůra.“

„To nic není!“ křičela a udělala další krok. „Je to vymyšlené slovo!“

„Ne, to je jméno tmy, to je jméno toho, v čem žiješ, v čem vy všichni žijete. Opravestimůra!“ Jeho hlas se děsivě rozléhal a lámal se o skalní stěny.

„Opravestimůra není světlo, je opakem světla, jako je chlad opakem tepla. Rozumíš tomu?“

„Tak trochu, vlastně ne.“ Ena stála už po prsa ve vodě. „My žijeme ve světě, do kterého vstupujeme svými doteky, svým sluchem a hlavně svými sny. Není žádný jiný způsob, jak žít ve světě. Není naše, co se nás nedotýká. A jestliže svět je Opravestimůra, pak tedy žijeme v Opravestimůře, ale to nám nepomáhá. Rozumíš mi?“ Vztáhla obě ruce nad hlavu, ale nebyl tam. „Kde je světlo?“

„Všude,“ zaburácel nad ní vodopád větrného písku. „Všude! Ty stojíš ve světle.“

„Já?“ Ena si uvědomila vodu objímající její tělo. „Nerozumím ti, já ti nerozumím! Já kolem sebe nic necítím, jen vodu a vzduch.“

„Ale cítíš,“ zašeptal Hlas a zdálo se, že je velice blízko, téměř se jí dotýkal. „Cítíš Opravestimůru, když

se choulíš sama k sobě, když hladíš svoje kolena a paže, když se dotýkáš svého břicha, své tváře, všude tam, kde se nedotýkáš, cítíš Opravestimůru, prázdnotu, strach, thornouse, pyrana, smrt.“ Jeho hlas hřměl mezi stěnamí jako padající kamení.

„Ano, teď ti rozumím, to všechno není Světlo.“ Ena náhle pocítila hrozný, svíravý strach, jako by všude kolem ní byly jen nože a nikde žádné stopy, po kterých by mezi nimi mohla projít.

„To je Opravestimůra,“ řekla jakoby pro sebe. To slůvko, které k ní přicházelo jako k malému děvčátku, to slovo bubák, kterým pojmenovávala cizí svět, vzdálený jejímu tělu. Slovo, které nikdy předtím nevysloвила nahlas.

„Neboj se jí,“ zašeptal Hlas. „Už jsi ji pojmenovala, už o ní víš.“

„Už o ní vím, ale nevím jak, nevím nic... o... Světle. Když jsem o ní nevěděla, mohla jsem v ní žít, teď v ní žít nemohu. Je to hrozné! Já teď půjdu a dotknu se tě a získám světlo!“

„Nedělej to,“ hlas nad ní zněl varovně, „stojíš na dně řeky, ještě krok a je tam hlubina, utopíš se.“

„Ne, není tam hlubina, ty nechceš, abych se tě dotkla.“

Vykročila. Jeden krok. Vymrštila ruku daleko před sebe.

„Kde jsi!“ Křičela a tloukla rukama do prázdného vzduchu a do prázdné vody. Nikde žádné stopy. Prázdnota a smrt se dotýká celého jejího těla, ne jako v životě matky, ale jako ve chřtánu Opravestimůry. Tak končí sen, ze kterého zbude jen uťatý prst v cizím snu. Voda ji začala dusit.

„Jsem tu.“

Ena nevěděla, zda ta slova skutečně slyší, nebo zda hoří jen v jejím vědomí. A potom se jí dotkl. Pevným lidským stiskem uchopil její předloktí a zvedl ji. Nesl ji vodou kus zpět, až její třesoucí se nohy narazily na kamenný schod. Ještě kousek a už tu byly stopy na dně, stopy, které vedly ven. V té chvíli ji pustil. Stála opět po prsa ve vodě a hladila si předloktí, na kterém ulpěl dotyk jeho silné lidské ruky.

„Co to je? Co to je?“ ptala se změněným hlasem.

„Světlo,“ odpověděl.

„Jak to, že jsi věděl... jak jsi mohl vědět o té propasti na dně?“

„Viděl jsem ji.“

„To tedy znamená vidět.“ Pomalu vystupovala z vody. „Ale já nevidím, ani propast, ani tebe, co vidím?“

„Vidíš Opravestimůru?“

„Ano, vidím Opravestimůru takovou, jaká je, její tvar.“

„A jak to děláš, že ji vidíš?“

„Dívám se na ni.“ A tu se Ena chytla za ústa, jakou řečí to vlastně mluví, najednou poznala, že vidí.

„Ale jak se dostanu ven? Jak se dostanu ke Světlu?“ Znovu se dotkla svého předloktí. „Všechny stopy, které znám, začínají a končí v Opravestimůře.“

„Dělej to jako já,“ odpověděl jí Hlas. „Chod' tam, kde nejsou žádné stopy.“

Ena zůstala bezradně stát, cítila, že on už tam není, že je sama. Opravestimůra ji oddělovala ode všech věcí, které teď byly její, i když se jí nedotýkaly. Ona jen věděla, že je nevidí.

Vypadl jsem z vlaku, a tak tu sedím. Nakonec jsem si našel i práci. Ne, nepracuju v obchodním domě, žádné tu nejsou. Paní Gavlásková to v místním konzumu zastane sama, jen občas jí pomáhá debilní Kaločův Jarek. Nepracuju ani na pile, žádné tu nejsou. Tady kolem rybníků rostou jen vrby, topoly a olše a ty se nehodí ani na otop. Kdepak pila, chlapi v oranžových montérkách, vůně čerstvého dřeva a benzínu. Naše stromy drží svými kořeny staré hráze a ty zas drží nehnuté stojaté vody našich nehlubokých rybníků. Prostě tady dělám. Vlastně vůbec nic. Chodím kolem rybníků ještě s pojebným, někdy taky sám. Vlastně, někdy děláme, tuhle jsme spravovali ještě s pojebným stavidlo a to byla fuška. Někdy to dělám taky sám, už jsem se to naučil. Od té doby, co jsem vypadl z vlaku, už uběhlo pár let. Pojebný říkal, že jsem zaměstnancem Vodních děl, a taky že jo. Nikdy jsem tomu nerozuměl, ale teď znám ty naše vodní díla perfektně. Rybníků je šest, jsou skoro stejný, jeden se dá přepustit do druhého, a ještě jsou tu kanály a je to hrozně složitý.

Sedím na betonové lávce, kdysi jsme ji tu s pojebným stavěli. Napsali jsme tam dolů letopočet klacíkem do mokrého betonu, ten tam bude na věky věků — 1987 —, to už je let, ale jména jsme tam nepsali, jak se říká tady u nás: Jména hloupých na všech sloupích.